

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРАВО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Освітня програма – «Право»

Форма навчання – денна, заочна.

Компонент освітньої програми – вибіркова, фахова.

Дні занять – відповідно до розкладу.

Консультації – відповідно до графіка навчального процесу.

Мова викладання – українська.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

В умовах посилення антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище майбутні фахівці-екологи повинні мати правові знання у галузі природокористування. Курс «Право природокористування в Україні» формує базові знання з правових основ охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування та природоохоронної діяльності в обсязі, необхідному для вивчення професійних дисциплін і застосування в обраній професії.

Метою курсу є ознайомлення студентів з основами законодавства у сфері природокористування як правового підґрунтя охорони довкілля.

Завданнями курсу є здобуття студентами знань про теоретичні основи правового регулювання відносин у сфері використання природних ресурсів та охорони довкілля, а також уміння аналізувати й тлумачити чинне екологічне законодавство та застосовувати на практиці відповідні еколого-правові норми.

Навчальна дисципліна «Право природокористування в Україні» є вибірковою навчальною дисципліною, що належить до циклу спеціальної (фахової) підготовки за освітньою програмою «Право» спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право». Підсумковий контроль – залік.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою курсу є ознайомлення студентів з основами правового регулювання природокористування як правового підґрунтя охорони довкілля.

Завданнями курсу є здобуття студентами знань про теоретичні основи правового регулювання відносин у сфері використання природних ресурсів та охорони довкілля, а також уміння аналізувати й тлумачити чинне законодавство у сфері природокористування та застосовувати на практиці відповідні еколого-правові норми.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

При викладенні дисципліни «Право природокористування в Україні» застосовуємо три групи методів навчання: словесні, наочні, практичні.

Лекція – це метод, за допомогою якого викладач у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою.

Розповідь – це метод навчання, який передбачає оповідну, описову форму розкриття навчального матеріалу з метою спонукання студентів до створення в уяві певного образу. Інколи цей метод називають «малювання словом».

Пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого педагог розкриває сутність певного явища, закону, процесу. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду студентів.

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних. З цього погляду виділяють два види бесіди: евристичну й репродуктивну. За місцем у навчальному процесі розрізняють вступну, поточну й підсумкову бесіди.

Робота з книгою – займає чільне місце серед групи словесних методів. Студенти мають розуміти, що основне джерело отримання наукової інформації – не викладач, а книга. Тому так важливо навчити студентів методів і засобів самостійної роботи з книгою: читання, переказу, виписування, складання плану, рецензування, конспектування, виготовлення таблиць, схем, графіків та ін.

Ефективне навчання неможливе без широкого використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають насамперед використання демонстрації та ілюстрації. При цьому варто зауважити, що ці методи можуть застосовуватись як прийоми реалізації вимог інших методів.

Демонстрація – це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у натурі, динаміці.

Ілюстрація – метод навчання, за якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлини, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Спостереження як метод навчання передбачає сприймання певних предметів, явищ, процесів у природному й виробничому середовищі без втручання у ці явища і процеси.

У навчальній практиці на семінарських заняттях з дисципліни «Право природокористування в Україні» значне місце відводиться вправам.

Вправа – це метод навчання, сутність якого полягає у цілеспрямованому, багаторазовому повторенні студентами окремих дій чи операцій з метою формування умінь та навичок. Щодо навчальної мети використовуємо такі вправи: підготовчі, пробні (попереджувальні, коментовані, пояснювальні), творчі. Вибір системи вправ зумовлюється дидактичними завданнями. Різноманітність вправ, особливо творчого характеру, ігрової спрямованості позитивно впливає на підтримання інтересу до навчальної діяльності.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

1. Курс передбачає роботу в колективі.
2. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
3. Після здійснення вибору даної дисципліни, вона стає обов'язковою для вивчення та включається до індивідуального навчального плану студента.
4. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в дистанційному режимі за погодженням із керівником курсу та презентувати виконані завдання під час консультації викладача.
5. Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблена проробка за рекомендованою літературою, а також виконання завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу.
6. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.
7. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет – ресурсів та інших джерел інформації студент повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.
8. Списування під час контрольних робіт заборонене (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.
9. Лекції і практичні заняття можуть проводитися з використанням сервісу ZOOM.US. Також викладач і студенти можуть спілкуватись через електронну пошту, Viber, Telegram, інші доступні засоби комунікації.

Після вивчення навчальної дисципліни студент здобуває такі компетентності:

Загальні (ЗК відповідно до освітньої програми «Право»):

- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) (СК відповідно до освітньої програми «Право»):

- СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Право природокористування в Україні» здобувачі освіти повинні засвоїти такі **програмні результати навчання (ПРН відповідно до освітньої програми «Право»):**

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального (в тому числі земельного та аграрного) і процесуального права.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Право природокористування в Україні» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді заліку у терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Залік – це вид підсумкового контролю, при якому засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів поточного контролю (тестування, поточного опитування, виконання індивідуальних завдань та вирішення кейсів тощо на практичних заняттях) протягом семестру.

Критерії оцінювання знань студентів визначені у **Положенні про критерії оцінювання ЛНУП.**

За рішенням засідання кафедри студент може бути додатково оцінений за участь у наукових конференціях, підготовку наукових публікацій, участь у Всеукраїнських конкурсах наукових студентських робіт, Всеукраїнських олімпіадах за спеціальністю, виконання досліджень тощо.

Оприлюднення результатів заліку проводиться публічно.

Політика оцінювання – передбачає дотримання принципів доброчесності та студентоцентрованого підходу.

Академічна доброчесність – дотримання Положення про академічну доброчесність у ЛНУП». Доступний за посиланням: <http://surl.li/uuwkzr>

Відпрацювання пропусків занять - студент, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал, за, наведеними в методичних рекомендаціях, літературними джерелами, виконує розв'язок завдань та надає викладачеві в час, відведений для консультацій.

Підсумкова модульна оцінка – є сумою оцінок, отриманих студентом за виконання практичних завдань, вирішення тестових завдань та написання індивідуальних робіт. Максимальна модульна оцінка становить 50 балів.

Підсумковий контроль здійснюється у шостому семестрі і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді заліку у терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Залік – це вид підсумкового контролю, при якому засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів поточного контролю (тестування, поточного опитування, виконання індивідуальних завдань та вирішення кейсів тощо на практичних заняттях) протягом семестру.

Політика оцінювання – передбачає дотримання принципів доброчесності та студентоцентрованого підходу.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Загальні засади правового регулювання здійснення природокористування.

Поняття «природокористування». Історико-правові засади становлення й розвитку правового регулювання використання природних ресурсів. Поняття і зміст права

природокористування. Принципи права природокористування. Об'єкти й суб'єкти права природокористування. Основні види права природокористування, їх юридичне закріплення. Право загального і право спеціального природокористування, особливості їх правової регламентації при використанні окремих природних ресурсів.

ТЕМА 2. Механізм реалізації права природокористування

Поняття і складові механізму реалізації права природо- користування. Юридичні гарантії права природокористування. Загальна характеристика підстав виникнення, зміни і припинення права природокористування.

ТЕМА 3. Дозвільне і договірне регулювання природокористування.

Адміністративно-правові підстави виникнення права природокористування. Особливості дозвільної системи регулювання природокористування. Співвідношення дозвільної діяльності й ліцензування господарської діяльності з використанням природних ресурсів. Поняття і сутність дозволів як правових форм регулювання екологічних відносин. Класифікація дозволів у сфері природокористування. Правове регулювання виникнення права природокористування на підставі договорів. Суб'єкти й об'єкти екологодоговірних відносин. Поняття, зміст і форми договорів в екологічному праві. Класифікація договорів у сфері природокористування. Договори, пов'язані з наданням природних об'єктів (їх частин) у користування. Специфіка правового регулювання використання природних ресурсів на умовах оренди. Договори про встановлення емфітевзису і суперфіцію. Земельні й лісові сервітути. Договори на використання природних ресурсів. Угоди про розподіл продукції. Особливості встановлення охоронних зобов'язань стосовно забезпечення режимів охорони окремих природних об'єктів, територій та їх ресурсів. Правовий режим і правові титули використання природних ресурсів. Особливості правового регулювання використання природних ресурсів на праві власності і на праві користування. Права й обов'язки власників і користувачів природних об'єктів і їх ресурсів: характеристика й порівняльний аналіз. Підстави зміни і припинення права природокористування.

ТЕМА 4. Міжнародно-правові засади забезпечення раціонального використання і збереження природних ресурсів

Особливості міжнародно-правового регулювання сфери природоресурсних відносин. Напрями вирішення глобальних екологічних проблем і міжнародних конфліктів, пов'язаних із використанням природних ресурсів. Загальна характеристика міжнародно-правових документів із регулювання природокористування й збереження природних ресурсів. Концепція сталого розвитку й екологічно збалансованого природокористування: витоки і перспективи. Конференція ООН з навколишнього середовища й розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). Конференція ООН зі сталого розвитку (Ріо+20). Декларація «Майбутнє, якого ми прагнемо». Саміт ООН зі сталого розвитку (2015): основні цілі й завдання. Політика ЄС у сфері раціонального використання й збереження природних ресурсів. Принципи міжнародно-правового регулювання природокористування. Природні ресурси як об'єкти міжнародно-правового регулювання. Міжнародно-правові режими використання і збереження окремих природних ресурсів й екологічних систем. Зобов'язання України у сфері правового регулювання природокористування за Угодою про асоціацію з ЄС.

ТЕМА 5. Організаційно-правове забезпечення раціонального природокористування в Україні

Поняття і зміст раціонального природокористування. Екологічно збалансоване й раціональне природокористування: співвідношення понять. 9 Особливості реалізації принципу раціонального використання природних ресурсів в екологічному законодавстві і праві України. Загальна характеристика і класифікація заходів щодо забезпечення раціонального природокористування. Екологоправові вимоги до ведення господарської діяльності, пов'язаної з використанням природних ресурсів. Правові засади моніторингу природних ресурсів. Правове забезпечення обліку природних ресурсів. Екологічне інформування у сфері природокористування. Стандартизація і нормування у галузі використання й збереження природних ресурсів. Правове регулювання встановлення лімітів використання природних ресурсів. Правове забезпечення оцінки впливу на довкілля і стратегічної екологічної оцінки у сфері природокористування. Правове регулювання екологічного контролю й нагляду у сфері використання природних ресурсів. Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії як засіб збереження природних ресурсів.

ТЕМА 6. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері природокористування

Особливості й види правопорушень у сфері використання природних ресурсів. Специфіка адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері використання природних ресурсів. Особливості цивільно-правової відповідальності за порушення природоресурсного законодавства. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері використання природних ресурсів. Особливості міжнародно-правової відповідальності за правопорушення у сфері природоресурсних відносин.

ТЕМА 7. Правове регулювання вирішення спорів у сфері використання природних ресурсів

Правові конфлікти у сфері природокористування: загальна характеристика і причини виникнення. Поняття «еколого-правові спори». Класифікація спорів у сфері використання природних ресурсів. Вирішення спорів у сфері природокористування. Особливості вирішення спорів у судовому й позасудовому порядку. Захист прав природокористувачів.

ТЕМА 8. Правові засади стимулювання раціонального природокористування.

Поняття, юридичні ознаки і принципи екологічного стимулювання. Види екологічного стимулювання. Основи правового механізму екологічного стимулювання, його нормативне забезпечення. Підстави виникнення, зміни і припинення еколого-стимулятивних правовідносин. Особливості економіко-правового стимулювання запровадження ресурсо- й енергозберігаючих технологій і заходів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базова

1. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 191 с.
2. Екологічне право : підручник / А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін.; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
3. Екологічне право : навч. посіб. / за ред. Т. П. Устименко. Київ : Алерта, 2016. 290 с.
4. Екологічне право України. Загальна частина : навч. посібник / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 292 с.

5. Екосередовище і сучасність. Т. 4. Стратегія регіонального розвитку і екосередовище : монографія / С. І. Дорогунцов та ін. Київ : Кондор, 2006. 362 с.
6. Екосередовище і сучасність. Т. 7. Екологічне законодавство України та його гармонізація з європейським правовим полем : монографія / С. І. Дорогунцов та ін. Київ : Кондор, 2007. 611 с.
7. Каракаш І. І., Харитонова Т. Є., Черемнова А. І. Екологічне право України : навч. посіб. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 384 с.
8. Малишева Н. Р., Єрофєєв М. І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Харків : Право, 2017. 416 с.

Допоміжна

1. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III (в редакції від 19.11.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Водний кодекс України : Закон України від 6 червня 1995 р. № 213/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189.
3. Про природно-заповідний фонд : Закон України від 16 червня 1992 року № 2456-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 34. Ст. 502.
4. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення : постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-92-%D0%BF#Text>
5. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсар, 02.02.1971 р.) / URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_031#Text
1. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 року. URL:
2. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року. URL:
3. Конвенція про охорону біологічне різноманіття. Прийнята 5 червня 1992р. (Ріо-де-Жанейро, Бразилія) // URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_030
4. Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату. Прийнята 11 червня 1992р. (Ріо-де-Жанейро, Бразилія) URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_044
5. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення. Прийнята на конференції Причорноморських країн 21 квітня 1992р. (Бухарест, Румунія) URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_065
6. Гірничий Закон України : Закон України від 6 жовтня 1999 р. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 50. Ст.433.
7. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р.// Відомості Верховної Ради України. 1992. № 50. Ст.678.
8. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16 жовтня 1992 р.// Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст.19.
9. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 8 лютого 1995р. // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 12. Ст.81.
10. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст.350
11. Про екологічну експертизу середовища : Закон України від 9 лютого 1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 8. Ст.54
12. Про екологічну мережу України: Закон України від 29 червня 2004р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 45. Ст.502.
13. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24 лютого 1994р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 27. Ст.218.
14. Про захист конституційних прав громадян на землю: Закон України від 20 січня 2005 р. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 10. Ст.149.

15. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. Ст.282.
16. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 42. Ст.348.
17. Про тваринний світ : Закон України від 13 грудня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 14. Ст.97.
18. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст.349.
19. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст.546
20. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 14. Ст.91.
21. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 березня 2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 23. Ст.176.
22. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 32. Ст.504
23. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30 червня 1995р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 27. Ст.199.
24. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них : Закон України від 6 лютого 2003р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 15. Ст.107.
25. Про Червону книгу: Закон України від 7 лютого 2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 30. Ст.201.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційні ресурси – книжковий фонд, періодика та фонди на електронних носіях бібліотеки ЛНУП, державних органів науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек та інших наукових бібліотек України.
2. Електронні інформаційні ресурси мережі інтернет з переліком сайтів:
 - Офіційний сайт Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua>.
 - Офіційний сайт Президента України: <http://www.president.gov.ua>.
 - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>.
 - Офіційний сайт Міністерства економіки України: <http://www.me.gov.ua>.
 - Офіційний сайт Міністерства фінансів України: <http://www.minfin.gov.ua>
 - Офіційний сайт Національного банку України: <http://www.bank.gov.ua>
 - Офіційний сайт Міністерства оборони України (<http://www.mil.gov.ua>).
 - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua>).
 - Офіційний сайт Служби безпеки України (<http://www.ssu.gov.ua>).
 - Офіційний сайт Вищої ради правосуддя (<http://www.vru.gov.ua>).
 - Офіційний сайт Міністерства юстиції України (<https://minjust.gov.ua/>).
 - Офіційний сайт Єдиного державного реєстру судових рішень (<http://www.reyestr.court.gov.ua/>).
 - Офіційний сайт Кабінету електронних сервісів (https://kap.minjust.gov.ua/services?product_id=3&is_registry=1&keywords=&usertype=all).
 - Інформаційний центр Міністерства юстиції України (<http://www.informjust.kiev.ua>).

Політика щодо академічної доброчесності

Політика щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності з урахуванням норм «Положення про академічну доброчесність у Львівському національному університеті природокористування (затверджене вченою радою університету від 22.02.2022 р., протокол № 6).